

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvae Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiæ, MDLXXXIX

De situ, moribus et populis Germaniæ libellus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-496)

AD CLARISSIMUM

291

VIRVM IO. SAMBVCVM

PANNONIVM.

VIENNA vestra, Clar. Sambuce, inuitus discessi. Tenuit me vrbs ipsa, & optimi Imperatoris aula; tenuisti præcipue tu. Urbis amœnitatem, aulae splendorem admiratus sum; in te singularem humanitatem cum singulari eruditione coniunctam dilexi, vel, vt magis propriè loquar, amaui. Cui amori meo testificando hos Taciti duo libros, alterum De moribus Germanorum, alterum De vitâ Cn. Agricola, & incerti scriptoris tertium De Oratoribus sui temporis, nomini tuo inscripsi & beniuolentiæ perpetuæ. MON. LIB. MER. D. D. Tenuè munus, fateor, & quod nullam partem sit gratiæ exsoluendæ: sed in quo spero te facturum quod benigni creditores solent, vt hac quasi particulâ soluti debiti tantisper susten- teris, dum meliore ingenij mei prouentu sortem ipsam cum vsuris dependam. Id quod breui, si Musæ ad- nuent, futurum confido. Vale.

C. CORNELII TACITI DE SITV, MORIBVS ET POPV- LIS GERMANIÆ LIBELLVS.

GERMANIA omnis à Galliis Rhætiisq. & Pannoniis, Rheno & Danubio fluminibus, à Sarmatis Dacisque, mutuo metu aut montibus separatur. Cetera Oceanus ambit, latos sinus & insularum immensa spatia com- plectens, nuper cognitis quibusdam gentibus, ac regi- bus, quos bellum aperuit. Rhenus Rhæticarû alpium inaccessio ac præcipiti vertice ortus, modico flexu in Occidentem versus, septentrionali Oceano miscetur.

Danubius molli & clementer edito montis Abnobæ iugo effusus, plures populos adit, donec in Ponticum mare sex meatibus erumpat. septimum enim os paludibus hauritur. Ipsos Germanos indigenas crediderim, mini- meq. aliarum gentium aduentibus & hospitiiis mixtos: quia nec terrâ olim, sed classibus aduehebantur qui mutare sedes quærebant: & immensus vltra, vtq. sic dixerim, aduersus Oceanus raris ab orbe nostro nauibus aditur. Quis porro præter periculum horridi & ignoti maris, Asiâ, aut Africâ, aut Italiâ re- lictâ, Germaniam peteret? informem terris, asperam cælo, tristem cultu aspe- ctuq. nisi si patria sit. Celebrant carminibus antiquis (quod vnum apud illos memoriæ & annalium genus est) Tuistonem deum terrâ editum & fi- lium Mannum, originem gentis conditoresq. Manno tris filios assignant, è quorum nominibus proximi Oceano Ingaiones, medijs Herminones, cete- ri Istaiones vocentur. Quidam autem licentiâ vetustatis plureis deo ortos, pluresq. gentis appellationes, Marfos, Gambriuios, Sueuos, Vandalios af- firmant: eaq. vera & antiqua nomina. Ceterum Germaniæ vocabulum re- cens, & nuper* additum: quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos ex- pulerint, nunc Tungri, nunc Germani vocati sint. ita nationis nomen, non gentis eualuisse paulatim, vt omnes primùm à victore ob metum, mox à se- ipsis inuento nomine Germani vocarètur. Fuisse apud eos & Herculem me- morant, primumq. omnium virorum fortium. ituri in prælia canunt. Sunt

*Lego, audi- tum:

Bb 2

illis

illis hæc quoq. carmina, quorum relatu quem Barditum vocant, accendunt animos, futuræque pugnae fortunam ipso cantu augurantur. terrent enim, trepidantve, prout sonuit acies. Nec tam vocis ille, quam virtutis concentus videtur. affectatur præcipue asperitas soni, & fractum murmur obiectis ad os scutis, quo plenior & grauior vox percussu intumescat. Ceterum & Vlixem quidam opinantur longo illo & fabuloso errore in hunc Oceanum delatū, adisse Germaniæ terras, Asciburgiumque, quod in ripâ Rheni situm hodieque incolitur, ab illo constitutum, nominatumque ἀσκιπύργιον. Aram quinetiam Vlixī consecratam, adiecto Laërtæ patris nomine, eodem loco olim repertam: monumentaque, & tumulos quosdam Græcis litteris inscriptos in confinio Germaniæ Rhetiæque adhuc exstare, quæ neque confirmare argumentis, neque refellere in animo est: ex ingenio suo quisque demat, vel addat fidem. Ipse eorum opinionibus accedo, qui Germaniæ populos nullis [* aliis] aliarum nationum connubiis infectos, propriam & sinceram & tantum sui similem gentem exstitisse arbitrantur. Vnde habitus quoque corporum, quamquam in tanto hominum numero, idem omnibus: truces & cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora, & tantum ad impetū valida. laboris atque operum non eadem patientia: minimeque sitim æstumque tolerare, frigora atque inedia cælo solōve assueverunt. Terra & si aliquanto specie differt, in vniuersum tamen aut siluis horrida, aut paludibus fœda: humidior quā Gallias, ventosior quā Noricum ac Pannoniam aspicit: satis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fecunda, sed * plerumque improcera. ne armentis quidem suus honor, aut gloria frontis. numero gaudent. cæque solæ & gratissimæ opes sunt. Argentū & aurum propitij an irati dii negauerint, dubito. Nec tamen affirmaverim, nullam Germaniæ venam argentum aurūve gignere. quis enim scrutatus est? possessione & usu haut perinde afficiuntur. Est videre apud illos argentea vasa, legatis & principibus eorum muneri data, non in aliā vilitate, quā quæ humo finguntur: quamquam proximi ob usum commerciorum aurum & argentum in pretio habent, formasque quasdam nostræ pecuniæ agnoscunt, atque eligunt: interiores simplicius & antiquius permutatione mercium vtuntur. Pecuniam probant veterem & diu notam, Serratos, Bigatosque. Argentum quoque magis quā aurum sequuntur, nullā affectione animi, sed quia numerus argenteorum faciliiori vsui est promiscua ac vilia mercantibus. Ne ferrum quidem superest, sicut ex genere telorum colligitur. Rari gladiis, aut maioribus lanceis vtuntur. hastas, vel ipsorum vocabulo frameas gerunt, angusto & breui ferro, sed ita acri & ad usum habili, vt eodem telo, prout ratio poscit, vel cominus vel eminus pugnent. & eques quidem scuto frameaque contentus est. pedites & missilia spargunt, pluraque singuli, atque in immensum vibrant, nudi aut sagulo leues. nulla cultus iactatio: scuta tantum lectissimis coloribus distinguunt. paucis lorice: vix vni alterive cassis, aut galea. Equi non formâ, non velocitate conspicui. sed nec variare gyros in morem nostrum docentur. In rectum aut vno flexu dextros agunt, ita coniuncto orbe, vt nemo posterior sit. In vniuersum æstimanti, plus penes peditem roboris: eoque mixti præliantur, aptâ & congruente ad equestrem pugnam velocitate peditum, quos ex omni iuuentute dilectos ante aciem locant. Definitur & numerus: centeni ex singulis pagis sunt: idque ipsum inter suos vocantur. & quod primò numerus fuit, iam nomen & honor est. Acies per cuneos componitur. Cedere loco, dummodo rursus instes, consilij quā formidinis arbitrantur. Corpora suorum etiam in dubiis præliis referunt. Scutum reliquisse

* Redundat.

* pleraque

DE M
reliquisse præcipuum
ignominioso fas. mule
Reges ex nobilitate, d
potestas, & duces exer
ante aciem agant a
que vincere, neque
si in penam nec duc
bus credunt: effigies
Quodque præcipuum
ta conglobatio tum
in proximo pignora
tum. hi cuique sancti
inges vulnera ferunt:
bolque & hortamina
acies inclinatam iam
iectu pectorum, & m
tius feminarum suar
ciuitatum, quibus im
quinetiam sanctum al
nantur, aut responsa
apud plerosque num
reis alias venerati fun
rum maxime Mercu
litare fas habent. He
Suenorum & Iliidi fac
peri, nisi quod signu
religionem. Ceterum
oris speciem assimilare
mora consecrant, deor
lâ reuerentiâ vident. A
consuetudo simplex.
tant, eosque notis qu
fortuito spargunt. mo
tim, ipse paterfamilia
lit, sublatos secundū
runt; nulla de eadem
ciorum adhuc fides e
volatusque interroga
nitus experiri. pub
mortali opere contra
ciuitatis comitantur,
ior fides non solum ap
ministros deorum illo
quâ grauium belloru
captiuum quoque mo
quemq. armis comm
De minoribus rebus p
ea quoque, quorum pe
tur. Coeunt, nisi qu
aut inchoatur luna au

reliquisse præcipuum flagitium. nec aut sacris adesse, aut concilium inire ignominioso fas. multiq̃ue superstites bellorum, infamiam laqueo finierunt. Reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. Nec regibus infinita aut libera potestas, & duces exemplo potius quàm imperio, si prompti, si conspicui, si ante aciem agant admiratione præfunt. Ceterum neque animaduvertere, neque vincere, neque verberare quidem nisi sacerdotibus permissum: non quasi in pœnam nec ducis iussu, sed velut deo imperante, quem adesse bellantibus credunt: effigiesq̃ue, & signa quædam detracta lucis in prælium ferunt. Quodq̃ue præcipuum fortitudinis incitamentum est, non casus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, sed familiæ & propinquitates. & in proximo pignora: vnde feminarum vlulatus audiri, vnde vagitus infantium. hi cuique sanctissimi testes, hi maximi laudatores. Ad matres, ad coniuges vulnera ferunt: nec illæ numerare, aut * exfugere plagas pauent. Cibosq̃ue & hortamina pugnantibus gestant. Memoria proditur, quasdam acies inclinatas iam & labantes à feminis restitutas, cōstantiâ precum & obiectu pectorum, & monstratâ cominus captiuitate quam longè impatiētiùs feminarum suarum nomine timent: adeò vt efficacius obligentur animi ciuitatum, quibus inter obsides puellæ quoque nobiles imperantur. Inesse quinetiam sanctum aliquid, & prouidū putant: nec aut cōsilia earum aspernantur, aut responsa negligunt. Vidimus sub diuo Vespasiano Velledam, diu apud plerosque numinis loco habitam. Sed & olim Auriniam, & compluris alias venerati sunt, non adulatione, nec tamquam facerent deas. Deorum maximè Mercurium colunt, cui certis diebus, humanis quoque hostiis litare fas habent. Herculem ac Martem concessis animalibus placant: pars Sueuorum & Isidi sacrificat. Vnde causâ & origo peregrino sacro, parū comperi, nisi quod signum ipsum in modū liburnæ figuratum, docet aduectam religionem. Ceterum nec cohibere parietibus deos, neque in vllam humani oris speciem assimilare, ex magnitudine cælestium arbitrantur: lucos ac nemora consecrant, deorumq̃ue nominibus appellant secretum illud, quod solâ reuerentiâ vident. Auspicia, sortesq̃ue vt qui maximè obseruant. Sortium consuetudo simplex. virgam frugiferæ arbori decisam, in surculos amputant, eosq̃ue notis quibusdam discretos super candidam vestem temere ac fortuito spargunt. mox si publicè consulatur, sacerdos ciuitatis, sin priuatim, ipse paterfamiliæ precatus deos, cælumq̃ue suspiciens, ter singulos tollit, sublato secundum impressam antè notam interpretatur. Si prohibuerunt; nulla de eadem re in eundem diem consultatio. Sin permissum; auspiciorum adhuc fides exigitur. & illud quidē etiam hîc notum, auium voces, volatusq̃ue interrogare. Proprium gentis, equorum quoque præfagia ac monitus experiri. publicè aluntur iisdem nemoribus ac lucis, candidi & nullo mortali opere contacti, quos pressos sacro curru sacerdos ac rex vel princeps ciuitatis comitantur, hinnitusq̃. ac fremitus obseruât. Nec vlli auspicio maior fides non solùm apud plebē, sed apud procures, apud sacerdotes. Se enim ministros deorum, illos conscios putant. Est & alia obseruatio auspiciorum, quâ grauium bellorum euentus explorant. Eius gentis cum quâ bellum est, captiuum quoquo modo interceptum, cum electo popularium suorum, patriis quēmq̃. armis cōmittunt. victoria huius vel illius, pro præiudicio accipitur. De minoribus rebus principes consultant, de maioribus omnes. ita tamen, vt ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud principes pertractentur. Coeunt, nisi quid fortuitum & subitum inciderit, certis diebus, cum aut inchoatur luna aut impletur. nam agendis rebus hoc auspicatissimum

initium credunt. Nec dierum numerum ut nos, sed noctium computant. Sic constituunt, sic condicunt. nox ducere diem videtur. Illud ex libertate vitium, quod non simul, nec iussi conveniunt, sed & alter, & tertius dies con-
tatione coeuntium absumitur. Ut turbæ placuit, cōsidunt armati. Silentium per sacerdotes, quibus tum & coercendi ius est, imperatur. Mox rex vel princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, audiuntur, auctoritate suadendi magis quam iubendi potestate. Si displicuit sententia, fremitu aspernantur: sin placuit, frameas concutiunt. Honoratissimum assensus genus est, armis laudare. Licet apud concilium accusare quoque, & discrimen capitis intendere. Distinctio pœnarū ex delicto. proditores & transfugas arboribus suspendunt. ignavos, & imbelles & corpore infames, cœno ac palude, iniectā in super crate, mergunt. Diversitas supplicij illuc respicit, tamquam scelera ostendi oporteat dum puniuntur, flagitia abscondi. Sed & leuioribus delictis pro modo pœnarum, equorum pecorumque numero conuicti multantur. pars multæ regi vel ciuitati, pars ipsi qui vindicatur vel propinquis eius exsoluitur. Eliguntur in iisdem conciliis & principes, qui iura per pagos vicosque reddunt. Centeni singulis ex plebe comites, consilium simul & auctoritas, adsunt. Nihil autem neque publicæ neque priuatae rei, nisi armati agunt. Sed arma sumere non antè cuiquam moris, quam ciuitas suffecturum probauerit. Tum in ipso concilio vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus scuto frameaque iuuenem ornant. hæc apud illos toga, hic primus iuuentæ honos: ante hoc domus pars videntur, mox reipublicæ. Insignis nobilitas aut magna patrum merita, principis dignatione etiam adolescentulis assignant. Ceteris robustioribus ac iam pridem probatis aggregantur. nec rubor inter comites aspici. Gradus quinetiam & ipse comitatus habet, iudicio eius quem sectantur. Magna quoque & comitum æmulatio, quibus primus apud principem suum locus: & principum, cui plurimi & acerrimi comites. Hæc dignitas, hæc vires, magno semper electorum iuuenum globo circumdari, in pace decus, in bello præsidium. Nec solum in suâ gente cuique, sed apud finitimas quoque ciuitates id nomen, ea gloria est, si numero ac virtute comitatus emineat. expetuntur enim legationibus, & muneribus ornantur, & ipsâ plerumque famâ bella profligant. Cum ventum in aciem, turpe principi virtute vinci; turpe comitatu, virtutem principis non adæquare. Iam verò infame in omnem vitam ac probrosum, superstitem principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriæ eius assignare, præcipuū sacramentum est. Principes pro victoriâ pugnant: comites pro principe. Si ciuitas, in quâ orti sunt, longâ pace & otio torpeat, plerique nobilium adolescentium petunt vltro eas nationes, quæ tum bellum aliquod gerunt. quia & ingrata genti quies, & facilius inter ancipitia clarescunt, magnumque comitatum non nisi vi belloque tueantur. exigunt enim principis sui liberalitate illum bellatorem equum, illam cruentam victricemque frameam. Nam epulæ, & quamquam incomiti largi tamen apparatus, pro stipendio cedunt. Materia munificentia per bella, & raptus. Nec arare terram, aut exspectare annū, tam facile persuaseris, quam vocare hostes & vulnera mereri. pigrum quinimmo & iners videtur sudore acquirere, quod possis sanguine parare. Quotiens bella non ineunt, [non] multum venatibus, plus per otium transigunt, dediti somno, ciboque. Fortissimus quisque ac bellicosissimus nihil agens, delegatâ domus & penatium & agrorum curâ feminis senibusque, & infirmissimo cuique ex familiâ. Ipsi hebent: mirâ diuersitate naturæ, cum iidem homines sic ament inertiam, & odierint

* in parte.

* Deleo negationem, quæ male repetita.

oderint quietem. M
vel armentorum ve
ribus subuenit. Ga
modo à singulis, se
torquesque iam &
pulis vrbes habi
Colunt discreti ac
cant, non in nostru
que domum spatio
scitia edificandi. M
Materia ad omnia
dam loca diligent
neamenta colorum
multo insuper sim
quia rigorem frigo
aperta popularur.
quod quærenda s
confertum. Cetera
pletissimi veste di
ctâ & singulos att
gligenter, vltiori
gunt feras, & det
quas exterior Oce
viris habitus, nisi
purâ variant, part
brachia ac lacerto
illic matrimoniu
soli barbarorum
eis, qui non libidu
tem non vxor mar
qui, ac munera po
bus noua nupta
frameâ, gladioque
morum aliquid v
coniugales deos a
traque bellorum
tur, venire se labo
lio passuram ausu
ma denuntiant. Si
lata ac digna redd
go septâ pudicitia
irritationibus corn
Paucissima in tam
ritus permilla. Acc
ritus, ac per omnes
nia, non formâ, no
vitia ridet: nec com
adhuc ex ciuitates,
ris semel transigitur
vnamque vitæ villa

odeſint quietem. Mos eſt ciuitatibus vltro ac viritim conferre principibus vel armentorum vel frugum, * quod pro honore acceptum, etiam neceſſitatibus ſubuenit. Gaudent præcipuè finitimarum gentium donis, quæ non modò à ſingulis, ſed publicè mittuntur: electi equi, magna arma, phaleræ, torquesque. Iam & pecuniam accipere docuimus. Nullas Germanorum populis vrbes habitari, ſatis notum eſt, ne pati quidem inter ſe iunctas fedes. Colunt discreti ac diuerſi, vt ſons, vt campus, vt nemus placuit. Vicos locant, non in noſtrū morem, connexis & cohærentibus ædificiis: ſuam quiſque domum ſpatio circumdat, ſiue aduerſus caſus ignis remedium, ſiue inſcitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem apud illos aut regularum uſus. Materiâ ad omnia vtuntur informi, & citra ſpeciem aut delectationē. Quædam loca diligentius illinunt terrâ ita purâ ac ſplendente, vt picturam ac lineamenta colorum imiteretur. Solent & ſubterraneos ſpecus aperire, eosque multo inſuper ſimo onerant, ſuffugium hiemi & receptaculum frugibus: quia rigorem frigorum eiſmodi locis molliunt: & ſi quâdo hoſtis aduenit, aperta populatur. abdita autè & deſoſa, aut ignorantur, aut eo ipſo fallunt, quòd quærenda ſunt. Tegumen omnibus ſagum, ſibulâ, aut, ſi deſit, ſpinâ confertum. Cetera inſecti, totos dies iuxta focum atque ignem agunt. Locupletiffimi veſte diſtinguuntur, non fluitante, ſicut Sarmatæ ac Parthi, ſed ſtri- ctâ & ſingulos artus exprimente. Gerunt & ferarum pelles, proximi ripæ negligenter, vltiores exquisitiùs, vt quibus nullus per commercia cultus. Eli- gunt feras, & detracta velamina ſpargunt maculis, pellibusque belluarum, quas exterior Oceanus, atque ignotum mare gignit. Nec alius feminis quàm viris habitus, niſi quòd feminæ ſæpius lineis amictibus velantur, eoſque pur- purâ variant, partemque veſtitus ſuperioris in manicas non extendunt, nudæ brachia ac lacertos. ſed & proxima pars pectoris patet. Quamquam ſeueræ illic matrimonia. Nec vllam morum partem magis laudaueris: nam propè ſoli barbarorum ſingulis vxoribus contenti ſunt, exceptis admodum pau- cis, qui non libidine, ſed ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. Do- tem non vxor marito, ſed vxori maritus offert. Interſunt parentes & propin- qui, ac munera probant: munera non ad delicias muliebres quæſita, nec qui- bus noua nupta comatur, ſed boues & frenatum equum, & ſcutum cum frameâ, gladioque. In hæc munera vxor accipitur: atque inuicem ipſa ar- morum aliquid viro affert. hoc maximum vinculum, hæc arcana ſacra, hos coniugales deos arbitrantur. Ne ſe mulier extra virtutum cogitationes, ex- traque bellorum caſus putet, ipſis incipientis matrimonij auſpiciis admone- tur, venire ſe laborum periculorumque ſociam, idem in pace, idem in præ- lio paſſuram auſuramque. hoc iuncti boues, hoc paratus equus, hoc data ar- ma denuntiant. Sic viuendum, ſic pereundum accipere ſe quæ liberis inuiol- lata ac digna reddat, quæ nurus accipiant, ruruſque ad nepotes referant. Er- go ſeptâ pudicitia agunt, nullis ſpectaculorū illecebris, nullis conuiuiorum irritationibus corruptæ. Litterarum ſecreta viri pariter ac feminæ ignorant. Pauciſſima in tam numerosâ gente adulteria, quorum pœna præſens, & ma- ritis permiſſa. Acciſis crinibus nudatâ coram propinquis expellit domo ma- ritus, ac per omnem vicum verberare agit. publicatæ enim pudicitia nulla ve- nia. non formâ, non ætate, non opibus maritum inuenerit. Nemo enim illic vitia ridet: nec corrumpere & corrumpi, ſæculum vocatur. Melius quidem adhuc eæ ciuitates, in quibus tantum virginis nubunt, & cum ſpe votoque vxor- is ſemel tranſigitur. Sic vnum accipiunt maritum quo modo vnum corpus, vnamque vitâ; ne vlla cogitatio vltâ, ne lōgior cupiditas, ne tamquâ meritum,

sed tamquam matrimonium ament. Numerum liberorum finire, aut quemquam ex agnatis necare, flagitium habetur. plusque ibi boni mores valent, quam alibi bonæ leges. In omni domo nudi ac sordidi, in hos artus, in hæc corpora, quæ miramur, excreſcunt. Sua quemque mater vberibus alit, nec ancillis ac nutricibus delegantur. Dominum ac seruum nullis educationis deliciis dignoscas. Inter eadem pecora, in eadem humo degunt, donec ætas separet ingenuos, virtus agnoscat. Sera iuuenum Venus, eoq. inexhausta pubertas. nec virgines festinantur. eadem iuuenta, similis proceritas. pares validique miscentur. ac robora parentum liberi referunt. Sororum filiis idem apud arunculum, qui apud patrem honor. Quidam sanctiorem artio remque hunc nexum sanguinis arbitrantur, & in accipiendis obsidibus magis exigunt, tamquam ij. & animum firmiter & domum latius teneant. Heredes tamen successoresque sui cuique liberi: & nullum testamentum. Si liberi non sunt, proximus gradus in possessione, fratres, patrui, auunculi. Quanto plus propinquorum, quo maior affinium numerus, tanto gratiosior senectus. nec vlla orbitatis pretia. Suscipere tam inimicitias seu patris seu propinqui, quam amicitias necesse est. Nec implacabiles durant. luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque satisfactionem vniuersa domus, vtiliter in publicum, quia periculosiores sunt inimicitia iuxta libertatem. Conuictibus & hospitibus non alia gens effusius indulget. Quemcumque mortaliū arcere tecto, nefas habetur. pro fortunâ quisque apparatis epulis excipit. Cum defecerit, qui modò hospes fuerat, monstrator hospitij & comes, proximam domum non inuitati adeunt. nec interest. pari humanitate accipiuntur. Notum ignotumque, quantum ad ius hospitij, nemo discernit. Abeunti, si quid poposceris, concedere moris. & poscendi inuicem eadem facilitas. Gaudent muneribus. sed nec data imputant, nec acceptis obligantur. Victus inter hospites comis. Statim è somno, quem plerumque in diem extrahunt, lauantur, sæpius calidâ, vt apud quos plurimum hiems occupat. Lauti, cibum capiunt. separata singulis sedes, & sua cuique mensa. Tum ad negotia, nec minus sæpe ad conuiuia procedunt armati. Diem noctemque continuare potando, nulli probrum. Crebræ vt inter vinolentos rixæ, raro conuiciis, sæpius cæde & vulneribus transiguntur. Sed & de reconciliandis inuicem inimicis, & iungendis affinitatibus, & adsciscendis principibus, de pace denique ac bello plerumque in conuiujs consultant: tamquam nullo magis tempore aut ad simplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incalſcat. Gens non astuta nec callida, aperit adhuc secreta pectoris, licentiâ loci. Ergo detecta & nuda omnium mens, posterâ die retractatur: & salua vtriusque temporis ratio est. Deliberant, dum fingere nesciunt: constituunt, dum errare non possunt. Potui humor ex ordeo aut frumeto, in quandam similitudinem vini corruptus. Proximi ripæ, & vinum mercantur. Cibi simplices, agrestia poma, recens fera, aut lac concretum. Sine apparatu, sine blandimentis expellunt famem. aduersus sitim, non eadem temperantia. Si indulseris ebrietati, suggerendo quantum concupiscunt, haut minus facile vitiis, quam armis vincentur. Genus spectaculorum vnum atq. in omni cætu idem. Nudi iuuenes, quibus id ludicrum est, inter gladios se atq. infestas frameas saltu iaciunt. Exercitatio artem parauit, ars decorem. non in quæstum tamen aut mercedem. quamuis audacis lasciuia pretium est, voluptas spectantium. Aleam (quod mirere) sobrij inter seria exercent, tantâ lucrandi perdendive temeritate, vt cum omnia defecerunt, extremo ac nouissimo iactu de libertate & de corpore contendant. Victus voluntariam seruitutem

adit.

DE
adit. Quamuis iuni
in re praua perui
mercia tradunt, vt
in nostrum morem
que sedem, suos
velis, vt colono
vixor ac liberi ex
rarum. Occidere se
micum, nisi quod
momentum in do
bus, quæ regnant
Apud ceteros, imp
in vltimas extende
Agri pro numero
ter se secundum d
spatia præstant. A
tate & amplitudin
sepian, & hortos
ipsum non in torio
vocalia habent
nulla ambitio. Id
gnis cremantur. S
que arma, quorum
numentorum ard
tur. Lamenta ac la
lugere honestum
manorum origi
tuta, ritusque quat
migraverint, exp
diuus Iulius tradit
gressos. Quantu
luerat, occuparet
potentiâ diuisas
nes, Heluetij; v
Boiemi nomen, si
toribus. Sed vtru
an Osi ab Arauisc
mone, institutis, n
bettate, eadem vtr
affectionem Ger
gloriam sanguinis
ripam haut dubie
tes. Vbi quidem,
Agrippinenses con
gressu olim, & expe
rent non vt custod
non multum ex ri
populus, & seditio
mani imperij fieri
is contemnantur.

adit. Quamuis iunior, quamuis robustior, alligari se ac venire patitur. Ea est in re prauâ pernicacia: ipsi fidem vocant. Seruos conditionis huius per commercia tradunt, vt se quoque pudore victoriæ exsoluant. Ceteris seruis, non in nostrum morem descriptis per familiam ministeriis, vtuntur. Suam quisque sedem, suos penates regit. Frumenti modum dominus, aut pecoris, aut vestis, vt colono iniungit: & seruus haëtenus paret. Cetera domus officia, vxor ac liberi exsequuntur. Verberare seruum, ac vinculis & opere coërcere, rarum. Occidere solent, non disciplinâ & seueritate, sed impetu & irâ, vt inimicum, nisi quod impunè. Liberti non multû supra seruos sunt, rarò aliquod momentum in domo, numquam in ciuitate, exceptis dumtaxat iis gentibus, quæ regnantur. Ibi enim & super ingenuos & super nobiles ascendunt. Apud ceteros, impares libertini libertatis argumentum sunt. Fenus agitare & in vsuras extendere, ignotum: ideoque magis seruatur, quàm si vetitum esset. Agri pro numero cultorum ab vniuersis per vices occupantur, quos mox inter se secundum dignationem partiuntur. facilitatem partiendi, camporum spatia præstant. Arua per annos mutât, & superest ager. nec enim cum vbertate & amplitudine soli labore contendunt, vt pomaria conserant, & prata sepiant, & hortos rigent. sola terræ seges imperatur. Vnde annum quoque ipsum non in totidem digerunt species. Hiems & ver & æstas intellectum ac vocabula habent: autumnus perinde nomen ac bona ignorantur. Funerum nulla ambitio. Id solum obseruatur, vt corpora clarorum virorum certis lignis cumentur. Struem rogi, nec vestibis, nec odoribus cumulant. sua cuique arma, quorundam igni & equis adiicitur. Sepulcrum cespes erigit. Monumentorum arduum & operosum honorè, vt grauem defunctis, aspernantur. Lamenta ac lacrymas citò, dolorem & tristitiam tardè ponunt. Feminis lugere honestum est: viris meminisse. Hæc in commune, de omnium Germanorum origine ac moribus accepimus. Nunc singularum gentium instituta, ritusque quatenus differant: quæ nationes è Germaniâ in Gallias commigrauerint, expediâ. Validiores olim Gallorû res fuisse summus auctorum diuus Iulius tradit. eoque credibile est, etiam Gallos in Germaniam transgressos. Quantulum enim annis obstabat, quo minus, vt quæque gens eualluerat, occuparet permutaretque. sedes promiscuas adhuc, & nullâ regnorum potentiâ diuisas? Igitur inter Hercyniam siluam, Rhenumque & Moenû amnes, Heluetij; vltiora Boij, Gallica vtraque gens, tenuere. Manet adhuc Boiemi nomen, significatque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus. Sed vtrum Arauisci in Pannoniam ab Osis Germanorum natione, an Osi ab Arauiscis in Germaniam commigrauerint, cum eodem adhuc sermone, institutis, moribus vtantur, incertum est: quia pari olim inopiâ ac libertate, eadem vtriusque ripæ bona malaque erant. Treueri & Neruij circa affectationem Germanicæ originis vtrò ambitiosi sunt, tamquam per hanc gloriam sanguinis, à similitudine & inertiâ Gallorû separentur. Ipsam Rheni ripam haut dubiè Germanorum populi colunt, Vangiones, Treboci, Nemetes. Vbij quidem, quamquam Romana colonia esse meruerint, ac libentius Agrippinenses conditoris sui nomine vocentur, origine * erubescunt, transgressi olim, & experimento fidei super ipsam Rheni ripam collocati, vt arcerent non vt custodirentur. Omnium harû gentium virtute præcipui Bataui, non multum ex ripâ, sed insulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus, & seditione domesticâ in eas sedes transgressus, in quibus pars Romani imperij fieret. Manet honos, & antiquæ societatis insigne. nã nec tributis * contemnuntur, nec publicanus atterit. exempti oneribus & collationibus,

& tan-

* Videtur im-
mittenda vox,
nō erubescūt.

* Scribo, con-
tunduntur, aut,
continentur.

& tantum in usum praeliorum sepositi, velut tela atq. arma, bellis reſeruantur. Eſt in eodem obſequio & Mattiacorum gens. Protulit enim magnitudo populi Romani vltra Rhenum, vltraque veteres terminos imperij reuerentiam. Ita ſede finibusque in ſua ripa, mente animoque nobiſcum agunt, cetera ſimiles Batauis, niſi quod ipſo adhuc terrae ſuae ſolo & caelo acrius animantur. Non numerauerim inter Germaniae populos, quamquam trans Rhenum Danubiumque conſederint, eos qui Decumates agros exercent. Leuiſſimus quiſque Gallorum, & inopia audax, dubiae poſſeſſionis ſolum occupare. Mox limite ^{* Leg. aucto} acto promotiſque praſidiis, ſinus imperij, & pars provinciae habentur. Vltra hos Catti initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant, non ita effuſis ac paluſtribus locis, vt ceterae ciuitates, in quas Germania pateſcit. durant ſiquidem colles, paulatimque rareſcunt: & Cattos ſuos ſaltus Hercynius proſequitur ſimul atque deponit. Duriora genti corpora, ſtricti artus, minax vultus, & maior animi vigor. Multum (vt inter Germanos) rationis ac ſolertiae: praepoſere electos, audire praepoſitos, noſſe ordines, intelligere occaſiones, differre impetus, diſponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare: quodque rariffimum, nec niſi ratione diſciplinæ conſeſſum, plus reponere in duce quam in exercitu. omne robur in peditibus, quem ſuper arma ferramentiſque quoque & copiis onerant. Alios ad praelium ire videas, Cattos ad bellum. rari excuſus & fortuita pugna. Equeſtrium ſane virium id proprium, citò parare victoriam, citò cedere. Velocitas iuxta formidinem, contatio propior conſtantiae eſt. Et aliis Germanorum populis uſurpatum, rara & priuata cuiuſque audientia, apud Cattos in conſenſum vertit, vt primum adoleuerint crinem barbamque ſummittere, nec niſi hoſte caſo exuere votiuum obligatumque virtuti, oris habitum. Super ſanguinem & ſpolia, reuelant frontem, ſequetur demum pretia naſcendi rettuliſſe, dignoſque patriam ac parentibus ferunt. Ignauis & imbellibus manet ſqualor. Fortiſſimus quiſque ferreum inſuper annulum (ignominioſum id genti) velut vinculum geſtat, donec ſe caede hoſtis abſoluat. Plurimis Cattorum hic placet habitus: iamque canent inſignes & hoſtibus ſimul, ſuiſque monſtrati. omnium penes hos initia pugnarum. haec prima ſemper acies, viſu noua. Nam ne in pace quidem vultu mitiore manſueſcunt. Nulli domus, aut ager, aut aliqua cura, prout ad quemque venere aluntur, prodigi alieni, contemptores ſui, donec exſanguis ſenectus tam durae virtuti impares faciat. Proximi Cattis certum iam alueo Rhenum, quiſque terminus eſſe ſufficiat, Viſipij ac Tencteri colunt. Tencteri ſuper ſolitum bellorum decus, equeſtris diſciplinæ arte praecellunt. Nec maior apud Cattos peditum laus, quam Tencteris equitum. Sic inſtituere maiores, poſteri imitantur. Hi luſus infantium, haec iuuenum æmulatio; perſeuerant ſenes. inter familiam, & penates, & iura ſucceſſionum, equi traduntur. excipit filius, non vt cetera maximus natu, ſed prout ferox bello & melior. Iuxta Tencteros Bructeri olim occurrebat: nunc Chamauos & Angriuarios immiſſaſſe narratur, pulſis Bructeris ac penitus exciſis, vicinarum conſenſu nationum, ſeu ſuperbiae odio, ſeu praedae dulcedine, ſeu fauore quodam erga nos deorum. nam ne ſpectaculo quidem praelij inuidere. ſuper LX. milia non armis telisque Romanis, ſed, quod magniſcentius eſt, oblectationi oculisque ceciderunt. Maneat quaſo, duretque gentibus ſi non amor noſtri, at certe odium ſui: quando vrgentibus imperij fatiſ nihil iam praestare fortuna maius poteſt, quam hoſtium diſcordiam. Angriuarios & Chamauos à tergo Dulgibini, & Chaſuari cludunt, aliaeque gentes haut perinde memoratae. à fronte Friſij excipiunt. Maioribus minoribusque

Friſiis

DE
Friſiis vocabulum
Rheno praetextant
ſibus nauigatos. Ipſi
huc Herculis colunt
vbique magniſ
audientia Druso
lem inquiri. Mox
deorum credere, qu
In Septemtrione
quamquam incipit
gentium lateribus
ſum terrarum ſpati
inter Germanos no
rueri. ſine cupidita
la, nullis raptibus
virium argument
tur. Promta tamen
rum equorumque
torumque, Cheru
idque iocundius
quieſcas: vbi man
qui olim boni & q
ctoribus fortuna
termina gens, ad
uiſſent. Eundem
nunc ciuitas, ſed
ripa caſtra, ac ſpa
gentis, & tam mag
num vrbs noſtra a
lio Metello ac Pa
Traiani conſulatu
tur. tam diu Germ
damna. non Sam
ſapius admonuer
Quid enim aliud
Ventidium deiecit
Scauro Aurelio, &
quinque ſimul con
eo legiones etiam C
Iulius in Gallia, Dr
runt. Mox ingentes
occaſione diſcordia
bernis, etiam Gallia
triumphati magis q
non vna vt Cattoru
tem obtinent, prop
in commune Sueui
ſtringere. Sic Sueui
rantur. Sic in aliis gen
accidit imitatione, r

Frisiis vocabulum est, ex modo virium; vtræq. nationes vsque ad Oceanum
 Rheno prætexitur, ambiuntque immensos insuper lacus, & Romanis clas-
 sibz nauigatos. Ipsum quinetiam Oceanum illà tentauimus. & superesse ad-
 huc Herculis columnas fama vulgavit: siue adiit Hercules, seu quidquid
 vbiq. magnificum est, in claritatem eius referre consensimus. Nec defuit
 audentia Druso Germanico, sed obstitit Oceanus in se simul atq. in Hercu-
 lem inquiri. Mox nemo tentauit: sanctiusque ac reuerentius visum, de actis
 deorum credere, quàm scire. Haëtenus in Occidentē, Germaniam nouimus.
 In Septemtrionem, ingenti flexu redit. Ac primò statim Chaucorum gens,
 quamquam incipiat à Frisiis, ac partē litoris occupet, omnium quas exposui
 gentium lateribus obtenditur, donec in Cattos vsque sinuetur. tam immen-
 sum terrarum spatium non tenent tantum Chauci, sed & implent: populus
 inter Germanos nobilissimus, quique magnitudinem suam malit iustitiā
 rueri. sine cupiditate, sine impotentiā, quieti secretique, nulla prouocant bel-
 la, nullis raptibus aut latrocinis populantur. Idque præcipuum virtutis ac
 virium argumentū est, quod vt superiores agant, non per iniurias assequun-
 tur. Prompta tamen omnibus arma. ac si res poscat exercitus, plurimum viro-
 rum equorumque. & quiescentibus eadem fama. In latere Chaucorum, Cat-
 torumque, Cherusci nimiam ac marcentē diu pacem illaceffiti nutrierunt.
 idque iocundius, quàm tutius fuit. quia inter impotentes & validos falsò
 quiescas: vbi manu agitur, modestia ac probitas nomina superioris sunt. Ita
 qui olim boni æquique Cherusci, nunc inertes ac stulti vocantur: Cattis vi-
 ctoribus fortuna in sapientiam cessit. Tacti ruinā Cheruscorum & Fosi con-
 termina gens, aduersarum rerum ex æquo socij, cum in secundis minores
 fuissent. Eundem Germaniæ sinum proximū Oceano Cimbri tenent, parua
 nunc ciuitas, sed gloriā ingens. veterisq. famæ latè vestigia manent vtræque
 ripæ castra, ac spatia, quorum ambitu nunc quoq. metiaris molem manusq.
 gentis, & tam magni exercitus fidem. Sexcentiesimū & quadagesimum an-
 num vrbs nostra agebat, cum primum Cimbrorum audita sunt arma, Cæci-
 lio Metello ac Papirio Carbone C o s s. Ex quo si ad alterum Imperatoris
 Traiani consulatum computemus, ducenti, fermè & decem anni colligun-
 tur. tam diu Germania vincitur. Medio tam longi æui spatio, multa inuicem
 damna. non Samnis, non Pœni, non Hispaniæ, Galliæve, ne Parthi quidem
 sapius admonuere. quippe regno Arsacis acrior est Germanorum libertas.
 Quid enim aliud nobis quàm cædem Crassi, amisso & ipse Pacoro, infra
 Ventidium deiectus Oriens obiecerit? At Germani Carbone & Cassio, &
 Scauro Aurelio, & Seruilio Cepione, M. quoque Manlio fufis vel captis,
 quinque simul consularis exercitus Populo Romano, Varum tresque cum
 eo legiones etiam Cæsari abstulerunt. nec impune C. Marius in Italiā, diuus
 Iulius in Galliā, Drusus ac Nero & Germanicus in suis eos sedibus percule-
 runt. Mox ingentes C. Cæsaris minæ in ludibrium versæ. Inde otium, donec
 occasione discordiæ nostræ & ciuiliū armorum, expugnatis legionum hi-
 bernis, etiam Gallias affectauere: ac rursus pulsi inde, proximis temporibus
 triumphati magis quàm victi sunt. Nunc de Sueuis dicendum est, quorum
 non vna vt Cattorum Tencterorumve gens: maiorem enim Germaniæ par-
 tem obtinent, propriis adhuc nationibus nominibusq. discreti, quamquam
 in commune Sueui vocentur. Insigne gentis, obliquare crinem, nodoq. sub-
 stringere. Sic Sueui à ceteris Germanis: sic Sueuorum ingenui à seruis sepa-
 rantur. Sic in aliis gentibus seu cognatione aliquā Sueuorum, seu (quod sæpe
 accidit) imitatione, rarum & intra iuuentæ spatium: apud Sueuos vsque ad
 canitiem

canitiem horrentem capillum retrò sequuntur, ac sæpe in ipso solo vertice religant. principes & ornatiorem habent. Ea cura formæ, sed innoxia. Neque enim ut ament amenturve: in altitudinē quandam & terrorem adituri bella comiti, ut hostium oculis, ornantur. Vetusissimos se nobilissimosque Sueuorum Semnones memorant. Fides antiquitatis, religione firmatur. Statio tempore in siluam auguriis patrum & priscā formidine sacram, omnes eiusdem sanguinis populi legationibus coeunt, cæsoque publicè homine celebrant barbari ritus horrenda primordia. Est & alia ludo reuerentia. Nemo nisi vinculo ligatus ingreditur, ut minor, & potestatem numinis præ se ferens. si forte prolapsus est, attolli & insurgere haut licitum. per humū euoluuntur. eoque omnis superstirio respicit, tamquam inde initia gentis, ibi regnator omnium deus, cetera subiecta atque parentia. Adicit auctoritatē fortuna Semnonum. centum pagis habitatur: magnoque corpore efficitur, ut se Sueuorum caput credant. Contrā Langobardos paucitas nobilitat, quod plurimis ac valentissimis nationibus cincti, non per obsequium, sed præliis & periclitando tuti sunt. Reudigni deinde & Auiones, & Angli, & Varini, & Eudoses, & Suardones, & Nuithones fluminibus aut siluis muniuntur. nec quidquam notabile in singulis, nisi quod in cōmune Herthum, id est, Terram matrem colunt, eamque interuenire rebus hominum, inuehi populis arbitrantur. Est in insulā Oceani Castum nemus, dicatum in eo vehiculum veste cōtectum, attingere vni sacerdoti concessum. Is adesse penetrati deam intelligit, vetamq. bubus feminis multā cum veneratione prosequitur. Læti tunc dies, festa loca, quæcumque aduentu hospitioq. dignatur. Non bella ineunt, non arma sumunt, clausum omne ferrum. pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem sacerdos satiata cōuersatione mortalium deam templo reddat. mox vehiculum & vestes, & si credere velis, numen ipsum secreto lacu abluitur. Serui ministrant, quos statim idem lacus haurit. Arcanus hinc terror, sanctaque ignorantia, quid sit illud quod tantum perituri vident. Et hæc quidem pars Sueuorum in secretiora Germaniæ porrigitur. Propior (ut quo modo paulo antè Rhenū, sic nunc Danubium sequar) Hermundurorum ciuitas, fida Romanis, eoque solis Germanorum non in ripā commercium, sed penitus, atque in splendidissimā Rhæticiæ prouinciæ coloniā. passim sine custode transeunt, & cum ceteris gentibus arma modò castraque nostra ostendamus, his domos, villasque patefecimus, non cōcupiscentibus. In Hermunduris Albis oritur flumē inclitum & notum olim: nunc tantum auditur. Iuxta Hermunduros Narisci, ac deinde Marcomani & Quadi agunt. Præcipua Marcomanorū gloria viresque, atque ipsa etiam sedes pulsas olim Boiis virtute parta. Nec Narisci Quadiue degenerant. Eaque Germaniæ velut frons est, quatenus Danubio prætexitur. Marcomanis, Quadiue vsq. ad nostram memoriam reges manserunt, ex gente ipsorum. nobile Marobodui & Tudri genus. iam & externos patiuntur. Sed vis & potentia regibus, ex auctoritate Romanā. rarò armis nostris, sæpius pecuniā iuuantur. Nec minus valēt retrò Marsigni, Gothini, Osi, Buri: terga Marcomanorum, Quadorumq. claudunt. è quibus Marsigni, & Buriij sermone cultuque Sueuos referunt. Gothinos Gallica, Osos Pannonica lingua coarguit non esse Germanos: & quod tributa patiuntur. partem tributorum Sarmatæ, partem Quadi ut alienigenis imponunt: Gothini, quò magis pudeat, & ferrum effodiunt. omnesque hi populi pauca campestrium, ceterum saltus & vertices montium iugumque infederunt. Dirimit enim scinditque Sueuiam continuum montium iugū, vltra quod plurimæ gentes agunt. ex quibus latissimè patet

DE M
patet Lygiorum nom
se sufficit, Arios, Hel
ualos antiquæ religio
tu, sed deos interpre
numinis nomen A
stigmam, ut fratres
quibus enumerata
te ac tempore lenoc
des legunt: ipsaque
runt, nullo hostium
mi in omnibus præ
paulo iam addictus
pra libertatem. Pro
harum genti infir
Suiorum hinc ciuit
lent. forma nauum
fui frontem agit: no
iungunt. Solutum v
vel illinc remigium
nullis iam exceptio
ros Germanos in p
subitos hostium i
nus facile lasciuia
num quidem arm
pigrum, ac propè i
quod extremus cad
ra hebetet. Sonum
capitis aspici per
iam dextro Sueuic
bitusque Sueuorum
insigne superstition
tutelā, securum de
fustium vsus. Fru
manorū inertia lab
quod ipsi Glesum
tura quæve ratio g
inter cetera ciectar
ipsis in nullo vsu, r
piunt. Succum tan
etiam volucra an
durecente materia
Orientis secretis, vbi
risque inesse credide
proximum mare lab
naturam succini ad
flamman pinguem
bus Sironum genti
na dominatur: in ta
nerant. hic Sueuic
nes Germani an Sar

patet Lygiorum nomen in plures ciuitates diffusum. Valentissimas nomina-
 se sufficet, Arios, Heluctonas, Manimos, Elyfios, Naharualos. Apud Nahar-
 ualos antiquæ religionis lucus ostenditur. Præfidet sacerdos muliebri orna-
 tu, sed deos interpretatione Romani Castorem Pollucemq. memorant. Eius
 numinis nomen Alcis. nulla simulacra, nullum peregrinæ superstitionis ve-
 stigium. vt fratres tamen, vt iuuenes venerantur. Ceterum Arij super vires,
 quibus enumeratos paulo antè populos antecedunt, truces, insitæ feritati ar-
 te ac tempore lenocinantur. nigra scuta, tineta corpora, atras ad prælia no-
 ctes legunt: ipsaque formidine atque umbrâ feralis exercitus terrorem infe-
 runt, nullo hostium sustinente nouum ac velut infernû aspectum. nam pri-
 mi in omnibus præliis oculi vincuntur. Trans Lygios Gothones regnantur,
 paulo iam addictiùs quàm ceteræ Germanorum gentes, nondum tamen su-
 pra libertatem. Protinus deinde ab Oceano Rugij, & Lemouij: omniumque
 harum gentiû insigne, rotunda scuta, breues gladij, & erga reges obsequium.
 Suionum hinc ciuitates, ipso in Oceano, præter viros armaque classibus va-
 lent. forma nauium eò differt, quòd vtrunque prora paratam semper appul-
 sui frontem agit: nec velis * ministrantur, nec remos in ordinè lateribus ad-
 iungunt. Solutum vt in quibusdam fluminû, & mutabile vt res poscit, hinc
 vel illinc remigium. Est apud illos & opibus honos. eoque vnus imperitat,
 nullis iam exceptionibus, non precario iure parendi. nec arma vt apud cete-
 ros Germanos in promiscuo, sed clausa sub custode & quidem seruo: quia
 subitos hostium incursus prohibet Oceanus. otiosa porro armatorum ma-
 nus facillè lasciuiunt. enim verò neque nobilem, neque ingenuum, ne liberti-
 num quidem armis præponere regia utilitas est. Trans Suionas aliud mare,
 pigrum, ac propè immotum, quo cingi cludi que terrarum orbem hinc fides:
 quòd extremus cadentis iam solis fulgor in ortus edurat, adeò clarus, vt fide-
 ra hebetet. Sonum insuper * emergentis audiri, formasque deorum, & radios
 capitis aspici persuasio adiicit. Illuc vsque (& fama vera) tantum natura. Ergo
 iam dextro Sueuici maris litore Æstyorû gentes alluuntur: quibus ritus ha-
 bitusque Sueuorum, lingua Britannicæ propior. Matrem deum venerantur.
 insigne superstitionis, formas Aprorum gestant. Id pro armis * omniumque
 tutelâ, securum deæ cultorè etiam inter hostes præstat. Rarus ferri, frequens
 fustium vsus. Frumenta ceterosque fructus patientiùs quàm pro solitâ Ger-
 manorû inertiâ laborant. Sed & mare scrutantur. ac soli omnium succinum,
 quod ipsi Glesum vocant, inter vada atq. in ipso litore legunt. Nec quæ na-
 tura quæue ratio gignat, vt Barbaris, quæsitum compertum ve. diu quinetiam
 inter cetera eiectione maris iacebat, donec luxuria nostra dedit nomen.
 ipsis in nullo vsu, rude legitur: informe perfertur, pretiumque mirantes acci-
 piunt. Succum tamen arborum esse intelligas: quia terrena quædam atque
 etiam volucra animalia plerumq. interlucent, quæ implicata humore, mox
 durefcente materiâ, cluduntur. Fecundiora igitur nemora lucosque, sicut
 Orientis secretis, vbi thura balsamaque sudantur, ita Occidentis insulis ter-
 risque inesse crediderim, quæ vicini Solis radiis expressa atque liquentia in
 proximum mare labuntur, ac vi tempestatum in aduersa litora exundant. Si
 naturam succini admoto igne tentes, in modum tedæ accenditur. alitque
 flammam pinguem & olentè: mox vt in picem resinam ve lentescit. Suioni-
 bus Sitonum gentes continuantur. Cetera similes, vno differunt, quòd femi-
 na dominatur: in tantum non modò à libertate, sed etiam à seruitute dege-
 nerant. hîc Sueuiæ finis. Peucinorum, Venedorumque, & Fennorum natio-
 nes Germanis an Sarmatis ascribam dubito: quamquam Peucini, quos qui-
 dam Ba-

* Scribe, mi-
nistrant,* Lego, se mer-
gentis* omni que
male.

dam Bastarnas vocant, sermone, cultu, sede, ac domiciliis, ut Germani agunt. fordes omnium ac torpor. procerum connubiis mixtis, nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur. Venedi multum ex moribus traxerunt. Nam quidquid inter Peucinos Fennosque siluarum ac montium erigitur, latrociniis pererrant. hi tamen inter Germanos potius referuntur, quia & domos figunt, & scuta gestant, & pedum usu ac pernicitate gaudent. quæ omnia diuersa Sarmatis sunt, in plauastro equoque viuentibus. Fennis mira feritas, fœda paupertas. non arma, non equi, non penates: victui herba, vestitui pelles, cubile humus. sola in sagittis spes, quas inopiâ ferri ossibus asperant. Idemque venatus viros pariter ac feminas alit. Passim enim comitantur, partemque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumque suffugium, quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur. huc redeunt iuuenes, hoc senum receptaculum. Id beatius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare domibus, suas alienasque fortunas spe metuque versare. Securi aduersus homines, securi aduersus deos, rem difficillimam assecuti sunt, ut illis ne voto quidem opus sit. Cetera iam fabulosa. Hellusios & Oxionas ora hominum vultusque, corpora atque artus ferarum gerere, quod ego ut incompertum, in medium relinquam.

F I N I S.

IULI
VIT

memoriam sine gra-
barur. Ac plerique
arrogantiam arbitri-
etationi fuit. adeo
facillimè gignuntur
opus fuit. quam
bus tempora. Legi-
necioni Priscus H-
dò auctores, sed in
sterio, ut monume-
tur. Scilicet illo ig-
generis humani ab-
bus, atque omni de-
curreret. Dedimus
ætas vidit, quid vlti-
per inquisitiones &
ipsam cum voce
quam tacere. Num
tissimi sæculi ortu
tum ac libertatem
nec spem modò a-
bur assumserit: n-
quam mala. & ut
studiaque oppressio-
meritæ dulcedo:
quindecim annos,
promissimus quisque
rim, non modo aliorum
vitâ tot annis, quibus
atatis terminos per-
rudi voce memoriam
rum composuisse. F-
professione pietatis,
C N A E V S Iulius A-
vtrumque auium
tas est. patet Iulius